

Multilingüisme i educació

Miquel Siguan i Soler
Ignasi Vila i Mendiburu

PID_00178704

Material docent de la UOC

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Miquel Siguan i Soler

(1918-2010) Especialista en la problemàtica de les llengües en l'educació, des d'una òptica multidisciplinària i àdhuc política. Catedràtic de Psicologia de la Universitat de Barcelona, hi va impulsar la creació de la Facultat de Psicologia (1968) i l'Institut de Ciències de l'Educació, que va dirigir de 1968 a 1989. *Doctor Honoris Causa* per les universitats de Ginebra, el País Basc, Sevilla i Autònoma de Barcelona, el 1988 va rebre la Creu de Sant Jordi.

Ignasi Vila i Mendiburu

Catedràtic de Psicologia Evolutiva i de l'Educació de la Universitat de Girona. Director de l'Institut d'Educació de la Universitat de Barcelona des del 1987 fins al 1991. Ha treballat en l'estudi de l'adquisició del llenguatge i en el desenvolupament de l'educació bilingüe a Catalunya.

L'encàrrec i la creació d'aquest material docent han estat coordinats pel professor: Miquel Strubell Trueta (2011)

Primera edició: setembre 2011
© Miquel Siguan i Soler, Ignasi Vila i Mendiburu
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2011
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Disseny: Manel Andreu
Realització editorial: Eureka Media, SL
Dipòsit legal: B-25.513-2011

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Introducció

En aquesta assignatura volem oferir a l'estudiant una panoràmica sobre els diferents aspectes de la relació entre multilingüisme (tant en el sentit del plurilingüisme de l'individu, com de la presència de múltiples llengües en una societat o institució) i el sistema educatiu.

L'assignatura se centra en l'actualitat, en els fenòmens d'abast mundial que estan afectant de ple les societats. Analitza els resultats de la recerca sobre la competència lingüística de les persones, i les seves possibles aplicacions pràctiques a l'aula a l'hora d'ensenyar una llengua diferent de la de l'alumne.

Al començament del segle XX les idees imperants no eren les que us acabem d'exposar, sinó que es pensava que el bilingüisme –especialment el bilingüisme primerenc– era nociu per al desenvolupament cognitiu i personal de les criatures, i també per al rendiment acadèmic dels escolars. Aquestes idees que formen part de les creences populars no troben gaire suport en els coneixements psicològics que tenim sobre l'adquisició del llenguatge. En efecte, avui dia, com veurem, els coneixements que tenim no confirmen aquestes idees, si bé és igualment cert que l'ensenyament bilingüe exigeix una sèrie de requisits per tal que, en definitiva, promogui les capacitats infantils.

La coexistència de llengües en un determinat territori té implicacions socials que poden assegurar un equilibri, o per contra poden accelerar un procés de substitució lingüística. Les polítiques lingüístiques miren d'intervenir en aquestes dinàmiques, i veurem algunes de les accions preses tant en el si d'organismes supraestats com en diferents territoris on l'existència de dues llengües és reconeguda oficialment.

Un element central d'aquestes polítiques és el sistema escolar. Al llarg del temps han canviat les percepcions, i per tant les polítiques, respecte de l'educació bilingüe o multilingüe. Mirarem quins són els fonaments psicopedagògics, els principis psicològics, lingüístics i sociològics que fan possible dissenyar un programa i aconseguir els objectius. Ara bé: tenen èxit aquests programes? Centrem l'atenció en les experiències catalana i basca on, a més, hi ha hagut força recerca en el decurs dels darrers decennis. A la vegada, no són el mateix les habilitats lingüístiques conversacionals i les cognitivoacadèmiques; i l'avaluació de l'èxit d'un programa ha de tenir present l'enfocament escollit.

A continuació, ens endinsem en els mètodes d'aprenentatge. *Educació bilingüe* és un terme genèric que pot incloure tant l'aprenentatge de llengües estrangeres per mitjà de l'ús vehicular (CLIL), com l'aprenentatge de la llengua escolar de l'alumnat estranger de nova –i sovint tardana– incorporació (SIOP). En el marc dels objectius socials i socialitzadors de l'escola, estudiem les bases de

l'escola inclusiva i fins a quin punt pot ser compatible amb les propostes organitzatives de l'educació bilingüe. Malgrat els profunds canvis de la societat, molts dels pressupòsits de l'educació bilingüe continuen vigents i són la clau per a aconseguir la competència plurilingüe de l'alumnat. Veurem les característiques de diferents programes bilingües coneguts, incloent-hi el Pla per a la llengua i la cohesió social (LIC) de Catalunya.

En definitiva, es tracta d'una assignatura que mira de fer conèixer els principis bàsics subjacents en l'educació bilingüe i en els diversos models que adopta, i també de reflexionar sobre l'organització dels sistemes educatius de l'Estat espanyol que han adoptat una pràctica bilingüe posant en relleu, d'una manera especial, el cas de Catalunya.

Objectius

En acabar l'estudi dels mòduls, la realització de les activitats complementàries suggerides, i la lectura i la discussió dels articles recomanats i de la bibliografia obligatòria, l'alumnat serà capaç del següent:

1. Gestionar coneixements i informacions sobre les característiques del següent:
 - La societat de la informació i les seves implicacions en relació amb el multilingüisme i la multiculturalitat.
 - L'educació bilingüe, els seus plantejaments teòrics i els models organitzatius escolars.
 - L'escola inclusiva, els seus plantejaments teòrics i els models organitzatius escolars, amb una atenció especial a les qüestions lingüístiques.
2. Reflexionar críticament, amb precisió conceptual i rigor intel·lectual, sobre els aspectes psicolingüístics i sociolingüístics implicats en el següent:
 - Les persones plurilingües i pluriculturals, i també les polítiques lingüístiques que regulen el multilingüisme.
 - L'educació bilingüe, i també les polítiques lingüístiques que regulen el tractament de les llengües a l'educació escolar.
 - L'educació plurilingüe, i també els aspectes pedagògics implicats en el desenvolupament de la competència plurilingüe.
3. Analitzar críticament, amb precisió conceptual i rigor intel·lectual, el següent:
 - Els aspectes educatius implicats en el desenvolupament de la competència plurilingüe i pluricultural.
 - Les recerques sobre el desenvolupament de la competència bi-plurilingüe i extreure'n les conseqüències per a l'organització escolar i la pràctica educativa.
 - Les propostes de l'educació bilingüe, avaluar-ne les possibilitats i extreure'n les conseqüències per a l'organització escolar i la pràctica educativa en una escola inclusiva i multilingüe.

4. Reconèixer els aspectes més importants implicats en les reflexions de les institucions europees sobre l'educació lingüística i les seves concrecions a l'Estat espanyol.
5. Identificar els aspectes metodològics més importants implicats en l'establiment i el desenvolupament de l'educació bilingüe.
6. Identificar els aspectes més importants implicats en l'ensenyament i l'aprenentatge de llengües estrangeres.

Continguts

Mòdul didàctic 1

Societat de la informació i multilingüisme

Miquel Siguan i Soler i Ignasi Vila i Mendiburu

1. Mobilitat, societat de la informació i necessitats lingüístiques de les persones
2. La competència plurilingüe i pluricultural
3. El desenvolupament de la competència plurilingüe i pluricultural i les polítiques lingüístiques a l'escola

Mòdul didàctic 2

L'educació escolar i l'adquisició i el desenvolupament de la competència plurilingüe

Miquel Siguan i Soler i Ignasi Vila i Mendiburu

1. L'educació bilingüe
2. Concepcions i pressupòsits teòrics de l'educació bilingüe
3. La recerca sobre l'educació bilingüe
4. Domini conversacional i acadèmic i usos lingüístics

Mòdul didàctic 3

Organització escolar, pràctica educativa i competència plurilingüe

Miquel Siguan i Soler i Ignasi Vila i Mendiburu

1. Escola inclusiva i educació plurilingüe
2. El desenvolupament de la competència plurilingüe i la pràctica educativa
3. L'ensenyament de llengües estrangeres

Bibliografia

Amorós, O.; Banyeres, J. (2010). "Fer del català la llengua pública comuna". *Llengua, Societat i Comunicació* (8, pàg. 4-18).

Arnau, J.; Comet, M. C.; Serra, J. M.; Vila, I. (1992). *La educación bilingüe*. Barcelona: ICE/Horsori.

Barrieras, M.; Comellas, P.; Fidalgo, M.; Junyent, M. C.; Unamuno, V. (2009). *Diversitat lingüística a l'aula. Construir centres educatius plurilingües*. Barcelona/Vic: Fundació Bofill / EUMO.

Consell d'Europa (2007). *De la diversité linguistique à l'éducation plurilingue: Guide pour l'élaboration des politiques linguistiques éducatives en Europe*. Estrasburg: Division des Politiques Linguistiques.

Coste, D.; Moore, D.; Zárate, G. (1997). *Compétence plurilingue et pluriculturelle*. Estrasburg: Conseil de l'Europe.

Cummins, J. (2002). "El dominio del idioma en contextos académicos". A: *Lenguaje, poder y pedagogía* (pàg. 73-104). Madrid: Morata.

Cummins, J. (2005). "La hipótesis de la interdependencia 25 años después: la investigación actual y sus implicaciones para la educación bilingüe". A: D. Lasagabaster; J. M. Sierra (ed.). *Multilingüismo y multiculturalismo en la escuela* (pàg. 113-132). Barcelona: Horsori.

Grup d'Alt Nivell sobre Multilingüisme (2008). *Por una estrategia global sobre el multilingüismo en la Unión Europea*. Brussel·les.

Guasch, O. (2010). "Plurilingüisme i formació lingüístic dels escolars". A: O. Guasch (ed.). *El tractament integrat de les llengües* (pàg. 13-28). Barcelona: Graó.

Lasagabaster, D.; Sierra, J. M. (2010). "Immersion and CLIL in English: more differences than similarities". *ELT Journal* (vol. 4, núm. 64, pàg. 367-375).

Oller, J.; Vila, I. (2008). "El conocimiento de catalán y castellano del alumnado de origen extranjero, tiempo de estancia en Catalunya y lengua inicial al finalizar la enseñanza primaria". *SL&Ien Red. Revista Electrónica de Investigación y Didáctica* (vol. 1, núm. 1, pàg. 9-28).

Taylor, Ch. (1993). *El multiculturalismo y la "política del reconocimiento"* (pàg. 43-107). Mèxic: Fondo de Cultura Económica.

Vila, I.; Aragonés, N.; Palou, J.; Siqués, C.; Verdaguer, T.; Vilà, M. (2006). "Conclusions de la comissió Nova Immersió i canvis metodològics. Els programes de canvi de llengua de la llar a l'escola: aspectes metodològics i organitzatius". A: R. Torrent; J. Vallcorba (eds.). *Consell assessor de la llengua a l'escola: Conclusions* (pàg. 57-88). Barcelona: Departament d'Educació i Universitats de la Generalitat de Catalunya.

Vila, I.; Siqués, C.; Roig, T. (2006). "L'educació bilingüe: una guia per als sistemes educatius". A: *Llengua, escola i immigració: Un debat obert* (pàg. 69-96). Barcelona: Graó.

